

Katedra i Zakład Stomatologii Zachowawczej Akademii Medycznej w Lublinie
Kierownik: prof. dr hab. Teresa Bachanek

Koło Naukowe przy Zakładzie Stomatologii Zachowawczej Akademii Medycznej w Lublinie
Opiekun: dr n. med. Jarosław Sieczkarek

BARBARA DROP, ANNA DROP

Sto lat nauczania stomatologii w Polsce

One hundred years of teaching stomatology in Poland

Początek XX wieku na ziemiach polskich nie zapowiadał wielkich zmian politycznych. Brak niepodległości, podział państwa między zaborców, wojny, walka o byt narodowy nie sprzyjały rozwojowi nauki. Wykonywaniem zabiegów dentystrycznych zajmowali się ludzie przypadkowi, przyuczeni w tym kierunku, czasem felczerzy, w niewielkim stopniu lekarze. Kształceniem dentystów i nauczaniem dentystryki zajmowały się różne szkoły. Funkcjonowały one w poszczególnych zaborach i reprezentowały różny poziom nauczania.

Pierwsze lata nowego wieku przyniosły na całym świecie uporządkowanie i ukierunkowanie kształcenia stomatologów. Polegało ono na studiowaniu medycyny ogólnej, a następnie specjalizowaniu się w sposób przyjęty dla wszystkich dyscyplin lekarskich. Drugą metodą zdobycia zawodu były studia łączące wykształcenie ogólnolekarskie i specjalistyczne (2).

Najbardziej liberalne stosunki panowały w zaborze austriackim, gdyż w Krakowie na Uniwersytecie Jagiellońskim od r. 1903 działał pierwszy w Polsce Instytut Stomatologii, którym kierował doc. Wincenty Łepkowski. Z jego inicjatywy w r. 1913 zyskał Instytut nowy lokal przy ul. Garcarskiej, gdzie rozwinęły się nowoczesne na tamte czasy działy stomatologii z salą operacyjną i pracownią protetyczną. Po śmierci W. Łepkowskiego kierownictwo Instytutu Stomatologicznego w latach 1935/1936 objął dr Stanisław Nowicki. Kształcenie lekarzy stomatologii odbywało się do r. 1939. Wówczas działalność UJ została zawieszona, a profesoria aresztowani i wywiezieni do obozów koncentracyjnych (1, 2).

Uniwersytet Lwowski w r. 1894 otworzył wydział lekarski, ale dopiero w r. 1902 zaistniały możliwości rozwoju stomatologii. Wtedy z zakresu dentystyki uzyskał habilitację Andrzej Gońka, a w rok później Teodor Bohosiewicz. W r. 1907 powstało Uniwersyteckie Ambulatorium Dentystyczne, które było załącznikiem Katedry utworzonej w r. 1913. Kierował nią wybitny uczony prof. Antoni Cieszyński. W latach 1920/1921 kształciło się tam 185 studentów, a w latach 1922/1923 – 196. W r. 1930 Instytut Dentystyczny we Lwowie został przemianowany na Klinikę Stomatologiczną Uniwersytetu im. Jana Kazimierza, a dyrektorem jej został prof. A. Cieszyński (2).

W Wilnie w r. 1919 na podstawie zezwolenia Inspektora Sanitarnego Okręgu Wileńskiego powstała prywatna szkoła lekarsko–dentystyczna, która istniała do r. 1923. W r. 1924 Rada Profesorów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego podjęła uchwałę o wykładach ze stomatologii. W r. 1926 Klinika Stomatologiczna otrzymała własne pomieszczenia, gdzie leczono zęby, a w r. 1934 przekształcono ją w Poliklinikę Stomatologiczną. Uniwersytet ten nie prowadził kształcenia lekarzy dentystów (2).

W zaborze pruskim tylko nieliczni Polacy mogli studiować medycynę w uniwersytetach niemieckich. Nauczanie stomatologii na Uniwersytecie Poznańskim rozpoczęło się właściwie w latach trzydziestych naszego wieku. W r. 1929 powołano Katedrę Stomatologii, którą kierował prof. Józef Jarzab, związany potem do końca życia z Lublinem. Katedra i Klinika Stomatologiczna była miejscem, gdzie leczono pacjentów i szkolono studentów medycyny. Ćwiczenia te przekształciły się w specjalizację dla lekarzy medycyny z zakresu chorób jamy ustnej. Taki stan trwał do czasów II wojny światowej (1, 2).

W Warszawie na przełomie XIX i XX w. funkcjonowała polska szkoła dentystyczna, która była szkołą prywatną. Szkoły te, gdyż na jej wzór założono także podobną w Łodzi, szkoliły dentystów według uporządkowanego systemu i chociaż poziom ich nie był wysoki, to jednak stanowiły duży postęp w nauczaniu. Istniały one do r. 1920, aż do chwili powstania Państwowego Instytutu Dentystycznego (PID – 1920–1932). Przekształceniem tym zajął się Maurycy Krakowski, który był zwolennikiem odrębnej szkoły kształcącej dentystów. Sprzeciw wnieśli lekarze z byłego zaboru austriackiego, którzy domagali się takiego jak dotychczas kształcenia lekarzy dentystów – na wydziałach lekarskich uniwersytetów. W r. 1933 PID został przekształcony w Akademię Stomatologiczną i zaliczony do rzędu wyższych szkół akademickich. Studia w PID trwały 4 lata, a kandydaci zdawali po maturze egzamin konkursowy. Wykładano tam fizjologię, anatomię, histologię, anatomię patologiczną, farmakologię, fizykę, higienę, choroby wewnętrzne, dentystykę zachowawczą, chirurgię stomatologiczną, rysunki. W lipcu 1920 r. PID otrzymał pomieszczenie przy ulicy Marszałkowskiej, gdzie umieszczono klinikę chorób zę-

bów i oddział techniki dentystycznej. Egzamin dyplomowy był egzaminem państwowym, a absolwent otrzymywał tytuł lekarza dentysty. Dyplom upoważniał do wykonywania praktyki dentystycznej, a także do ubiegania się o tytuł doktora nauk dentystycznych. Do najwybitniejszych profesorów należeli tu Afred Meissner, Hilary Wilga, Marian Zeńczak (1, 2, 3, 4).

W okresie międzywojennym przy uniwersytetach w Krakowie, Lwowie i Poznaniu istniały Katedry Stomatologii, które kształciły lekarzy medycyny – specjalistów w „chorobach jamy ustnej i zębów”. Powstanie Akademii Stomatologicznej w Warszawie przedłużyło okres studiów z 4 do 5 lat i dało możliwości poszerzenia programu studiów o przedmioty ogólnolekarskie. W r. 1934 Rada Profesorów Akademii Stomatologicznej nadała absolwentom tytuł lekarza stomatologa, lecz szybko tego zaniechano na skutek protestów profesorów wydziałów lekarskich, kształcących specjalistów stomatologów, lekarzy oraz Izb Lekarskich. Tytuł ów ówczasie przysługiwał tylko lekarzom medycyny ze specjalnością stomatologii (1, 2).

Wybuch II wojny światowej przerwał działalność nie tylko uniwersytetów, lecz także Akademii Stomatologicznej, której budynki i wyposażenie uległy zniszczeniu. Wprawdzie w listopadzie 1939 r. uruchomiono kliniki AS przy ulicy Żurawiej 2, lecz nie kształcono tam już studentów. Odbywało się ono na tajnych kompletach, działalność dydaktyczna prowadzona była w konspiracji. W r. 1943 reaktywowano konspiracyjną AS – tzw. „Kurs Stomatologii” pod kierunkiem Witolda Cybulskiego. Wszystko to przepadło w powstaniu warszawskim. Po upadku powstania w r. 1944 w Krakowie znalazła się część Konspiracyjnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich z częścią stomatologiczną. Konspiracyjne kształcenie prowadził prof. Józef Jarzab (1, 3).

Jedynie w Edynburgu w Szkocji istniał w latach 1941–1947 przy tamtejszym uniwersytecie Polski Wydział Lekarski, gdzie stomatologię wykładał prof. Leon Lakner, późniejszy profesor AM w Poznaniu (1).

Po wyzwoleniu w grudniu 1945 r. uruchomiono Akademię Stomatologiczną w Warszawie przy ul. Narbutta. Studia rozpoczęły 363 osoby na kursach od I do IV roku. Pierwsze dyplomy w AS wydano w 1948 r. Od I IX 1949 r. uczelnia ta została przekształcona w Oddział Stomatologiczny Wydziału Lekarskiego. Wraz z uruchomieniem uniwersytetów powstawały wydziały stomatologii lub kliniki stomatologiczne, które kształciły studentów, nadając im tytuł lekarza dentysty. Działalność ta rozpoczęła się w Krakowie na UJ w lutym 1945 r., w marcu tego roku na Uniwersytecie Łódzkim, w sierpniu na Uniwersytecie Wrocławskim. W r. 1946 na bazie Polikliniki Stomatologicznej zostało powołane studium lekarsko–dentystyczne przy Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Poznańskiego. W 3 lata później przekształcono je w Oddział Stomatologii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskie-

go. W r. 1947 powstał Oddział Stomatologii we Wrocławiu, w r. 1948 powołano Oddział Stomatologii AM w Krakowie, Gdańsku i Katowicach, a w r. 1949 w PAM w Szczecinie. W tym samym roku przekształcono Wydział Stomatologii UŁ w Oddział Stomatologii AM w Łodzi, powstała także Stomatologia w AM w Białymstoku (2, 4).

W r. 1973 na bazie Kliniki Stomatologicznej AM w Lublinie powołano Oddział Stomatologii AM, a w r. 1976 oddano nowy budynek Instytutu Stomatologii, który stał się bazą dydaktyczną dla ponad 20 roczników absolwentów.

Te ośrodki dydaktyczno–naukowe kształcą lekarzy dentystów, prowadzą szkolenia podyplomowe i specjalizacyjne. W poszczególnych uczelniach prowadzone są przewody doktorskie i habilitacyjne, a jakość dydaktyki i nauki zależy także od nakładów finansowych na te cele.

PIŚMIENNICTWO

1. Dominiki K.: Wiadomości ogólne o stomatologii [w:] Propedeutyka Stomatologii pod red. Z. Jańczuka. PZWL, Warszawa 1975.
2. Jesionowski M.: Historia stomatologii polskiej. PZWL, Warszawa 1971.
3. Trybowska K.: Zarys dziejów stomatologii polskiej [w:] Zarys stomatologii pod red. Z. Jańczuka. PZWL, Warszawa 1979.
4. Wajs S.: Wybrane wydarzenia z historii dentystyki. Sanmedia 1994.

Otrz.: 1997.11.17

SUMMARY

The development of teaching stomatology in Poland during the loss of independence, between the two World Wars and after the Second World War has been presented in this study. Stomatology was a specialization practised by physicians who were educated in diseases of teeth and oral cavity. Nowadays stomatology is the department of the Faculty of Medicine at all Medical Universities. Dentists are licensed to practise dentistry and to get specialization grades and university degrees.